

הרב אליהו ליפשיץ

גדרי עקירה והנחה במלאכת העברת ד' אמות ברשות הרבים

א. העברת ד' אמות ברשות הרבים - הגדרת המלאכה

ב. "קם ליה בדרכה מיניה" במלאכת העברה

ג. גדרי עקירה והנחה

1. מעשה העקירה וההנחה

2. מקום העקירה וההנחה

3. מקום ד' על ד'

4. עמוד ט' ורבים מכתפין עליו

א. העברת ד' אמות ברשות הרבים - הגדרת המלאכה

הגמרא במסכת שבת (צו, ב) לומדת מהפסוק (שמות לו, ו): "ויצו משה ויעבירו קול במחנה" את מקור החיוב של מלאכת הוצאה. אין דין העברת ד' אמות ברשות הרבים אינו מוזכר בפסוק, ואף אין לו מקור ברור במשכן. על כן, לומדת אותו הגמרא מהלכה, ובלשון הגמרא: "הלכתא גמירי לה".

בעל "המאור" (לו, ב, ד"ה יאלא) מסביר את ההלכה:

וכולהו תולדות דרשות היחיד לרשות הרבים נינהו, לפי שד' אמות של אדם - בכל מקום קונות לו וכרשותו דמיין, וכשמוציא חוצה להן - בזורק או במעביר, כמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דמי.

בעל "המאור" מחדש שמלאכת העברה הינה העתק של מלאכת הוצאה. כפי שבמלאכת הוצאה החיוב הינו על הוצאת החפץ מרשות אחת לרשות שניה, כך אף במלאכת העברה החיוב הינו על הוצאה מרשותו של אדם (ד' אמות) לרשות אחרת.

המסקנה המתבקשת, לכאורה, מדברי בעל "המאור" הינה כי דין העברת ד' אמות ברשות הרבים זהה לדין הוצאה מרשות לרשות. ממילא, פרטי ההלכות של המלאכות זהים אף הם. ננסה לבחון מסקנה זו.

הגמרא במסכת כתובות (לא, א) אומרת:

הזורק חץ מתחילת ארבע לסוף ארבע, וקרע שיראין בהליכתו - פטור (מדין "קם ליה בדרכה מיניה"), שעקירה צורך הנחה היא.

הגמרא מחדשת שפטור "קם ליה בדרבה מיניה", אינו חל בשעת החיוב (ההנחה) בלבד, אלא במשך כל עשיית המלאכה. כיוון שעקירה הינה צורך הנחה - משמשת כל המלאכה כיחידה אחת.

הגמרא מביאה דין זה הן לגבי העברה והן לגבי הוצאה, אולם בניסוח קצת שונה. בהעברה אומרת הגמרא: "עקירה צורך הנחה", ואילו בהוצאה אומרת הגמרא: "הגבהה צורך הוצאה". הניסוח השונה אומר דרשני.

שמה ניתן להסביר, שהניסוח השונה נובע ממהות שונה. גדר מלאכת הוצאה שונה במהותו מגדר מלאכת העברת ד' אמות ברשות הרבים. במלאכת הוצאה מרשות לרשות, ישנו שינוי משמעותי במקום החפץ - עד עתה היה החפץ ברשות אחת, וכרגע הוא ברשות שונה. אולם, במלאכת העברת ד' אמות ברשות הרבים, אין שינוי משמעותי במקום החפץ - מעיקרא היה החפץ ברשות הרבים, ואף עתה נמצא הוא באותה הרשות.

להבחנה זו, יכולה להיות משמעות בגדרי המלאכות. במלאכת הוצאה מרשות לרשות - החיוב הוא על **התוצאה**, שהחפץ נמצא ברשות חדשה. לעומת זאת, בהעברת ד' אמות ברשות הרבים - החיוב הוא על **מעשה** העברת החפץ ד' אמות ברשות הרבים.

לפיכך, הניסוח בגמרא במסכת כתובות מבואר יפה. במלאכת הוצאה אומרת הגמרא: "הגבהה צורך הוצאה", כיוון שהחיוב הינו על ההוצאה מרשות לרשות. במלאכת העברה אומרת הגמרא: "עקירה צורך הנחה", כיוון שהחיוב הינו רק על מעשה של עקירה והנחה.

ב. "קם ליה בדרבה מיניה" במלאכת העברה

ההבדל בין מלאכת הוצאה מרשות לרשות למלאכת העברת ד' אמות ברשות הרבים, בא לידי ביטוי אף בנפקא מינה למעשה.

הראשונים מעירים על סתירה מן הגמרא במסכת כתובות לגמרא במסכת בבא קמא. במסכת כתובות (לא, א) אומרת הגמרא: "הזורק חץ מתחילת ארבע לסוף ארבע, וקרע שיראין בהליכתו - פטור, שעקירה צורך הנחה היא". במסכת בבא קמא (ע, ב) אומרת הגמרא, שהאומר לחבירו: "זורק גניבותיך לחצרי ותיקני לי גניבותיך" - פטור מחיוב ארבעה וחמישה (כדין טביחה ומכירה), כיוון שמתחייב הוא בנפשו במכירה זו (בהוצאה מרשות לרשות). מקשה הגמרא: "כמאן? כרבי עקיבא, דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיה. דאי כרבנן, כיוון דמטיא לחצר ביתו קנה - לענין שבת לא מחייב עד דמטיא לארעא". מתרצת הגמרא: "באומר לא תיקני לי גניבותיך עד שתנוח". משמע מהגמרא שדין "קם ליה בדרבה מיניה" נאמר בשעת החיוב בלבד, ולא במשך כל מעשה המלאכה.

מתרצים התוספות (בבא קמא, ע, ב, ד"ה 'לענין') שהמקשה חלק על הסוגיה במסכת כתובות, ולדעתו אמרינן "קם ליה בדרבה מיניה" בשעת החיוב בלבד.

הרמב"ם אינו מקבל את תירוץ התוספות, ופוסק את שתי הגמרות כפי שהן. בתחילה (גניבה ג, ב) פוסק הרמב"ם את דין הגמרא במסכת כתובות:

כיצד? זרק חץ בשבת, מתחילת ארבע לסוף ארבע - וקרע בגד חבירו בהליכתו... הרי זה פטור מן התשלומין - שאיסור שבת ואיסור גניבה והיזק באין כאחד.

אולם, בהמשך הפרק (שם, ה) פוסק הרמב"ם את דין הגמרא במסכת בבא קמא:

גב שמכר בשבת... חייב לשלם תשלומי ארבעה וחמישה, שאין במכירה מיתה. ואם נעשית מלאכה בשבת בעת המכירה - פטור מתשלומי ארבעה וחמישה. כיצד? כגון שלא הקנה לו עד שתנוח בחצר הלוקח, שנמצא כשהוציא מרשות לרשות - איסור שבת ומכירה באין כאחת.

צריך עיון, שהרי פסקי הרמב"ם סותרים זה את זה.

מתרץ ר' חיים מבריסק (סטנסל, כתובות לא, א) :

ואומר הגר"ח זצ"ל בזה ליישב הקושייה, וחילק בין זורק ד' אמות ברשות הרבים למוציא מרשות לרשות. דבזורק ד' אמות ברשות הרבים - כל ד' האמות הם גורמי החיוב, ולכן מיפטר משום "קם ליה בדרבה מיניה", בזרק וקרע שיראין בהליכתו. אבל במוציא מרשות לרשות - אין עיקר גורמי החיוב אלא ההוצאה מרשות לרשות, ואינו חייב אלא בעקירה והנחה - והם עצם גורמי החיוב.

מסביר ר' חיים כי יש חילוק בין דין "קם ליה בדרבה מיניה" בהוצאה לדין "קם ליה בדרבה מיניה" בהעברה, הבדל הנובע מן ההבדל בין מלאכת ההוצאה למלאכת ההעברה. במלאכת ההעברה - כל ד' האמות הינן גורמי החיוב. אולם, במלאכת ההוצאה רק העקירה וההנחה הינן גורמי החיוב, וההוצאה רק מביאה את החפץ מרשות לרשות, ואינה משמשת חלק מגורמי החיוב. על כן, במלאכת ההעברה, פטור הקורע מדין "קם ליה בדרבה מיניה" על השיראים שנקרעו תוך כדי מהלך החץ, אולם בהוצאה דין "קם ליה בדרבה מיניה" שייך בעקירה ובהנחה בלבד.¹

על פי דברינו, הסברו של ר' חיים מתבאר בפשטות. במלאכת הוצאה - החיוב הינו על התוצאה, שהחפץ נמצא ברשות החדשה, ועל כן רק העקירה וההנחה יוצרים את החיוב. במלאכת העברה - החיוב הינו על מעשה ההעברה, ועל כן כל תהליך ההעברה: עקירה, העברה והנחה, יוצרים את החיוב, וניתן להחיל בהם את דין "קם ליה בדרבה מיניה".

¹ הסברו של ר' חיים אינו סותר את הגמרא במסכת כתובות האומרת כי הן במלאכת ההוצאה והן במלאכת ההעברה "עקירה צורך הנחה". אין הכי נמי, אם יעשה האדם נזק בשעת העקירה - ייפטר מן התשלומין, אולם על נזק הנעשה בזמן ההעברה, בהוצאה - חייב, ובהעברה - פטור.

לדברי ר' חיים יסוד בדברי הראשונים. בגמרא במסכת שבת (ה, ב) אומר רבא: "המעביר חפץ מתחילת ד' לסוף ד' ברשות הרבים, אף על פי שהעבירו דרך עליו - חייב". מקשה הגמרא, מדוע חייב הרי העבירו דרך למעלה מעשרה - שהינו מקום פטור? מקשים הראשונים על קושיית הגמרא - הרי מפורש בברייתא (ה, א): "המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו - חייב", אף על פי שמעבירו דרך סטיו שהוא כרמלית!

מתוך הרא"ה (במיוחס לר"ן, שבת ח, ב, ד"ה 'אף על פי'):

דאיצטריכא היא - דדילמא היא גרעה משום דליכא העברה ארבע אמות בחיוב, ולא דמיא לההיא - דמכל מקום מוציא הוא מרשות היחיד לרשות הרבים.

במלאכת העברה ישנו חידוש שהאדם חייב, שהרי לא הייתה העברה של ד' אמות בחיוב, אבל במלאכת הוצאה אין חידוש, שהרי הייתה הוצאה מרשות לרשות, אף על פי שהעברה הייתה בדרך פטור.

להבחנה בין מלאכת הוצאה מרשות לרשות לבין מלאכת העברת ד' אמות ברשות הרבים יש השלכות נוספות בגדרי עקירה והנחה.

ג. גדרי עקירה והנחה

1. מעשה העקירה וההנחה

הראשונים מעירים על סתירה בין הגמרא במסכת שבת לגמרא במסכת כתובות - לגבי מעשי העקירה וההנחה המחייבים. בגמרא במסכת כתובות (לא, א) נאמר:

הגונב כיס בשבת - חייב, שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבוא לידי איסור סקילה. היה מגרר ויוצא מגרר ויוצא - פטור שהרי איסור שבת וגניבה באין כאחד.

מוכח מברייתא זו שחיוב הוצאה הינו אף בגרירה.

בגמרא במסכת שבת (ה, ב) נאמר:

אמר רב יהודה: האי זירזא דקני - רמא וזקפיה, רמא וזקפיה - לא מיחייב עד דעקר ליה.

משמע מגמרא זו שאין מתחייבים על גרירת החפץ - אלא חיוב עקירה הינו רק בעקירת החפץ וניתוקו מן הקרקע.²

מתרץ בעל "ההשלמה" (שבת א, טז) :

דווקא ברשות הרבים (אינו חייב כל עוד לא ניתק מן הקרקע), אבל מרשות לרשות - חייב, אף על גב דלא עקר לה.³

משמע מלשונו כי ישנו חילוק מהותי בין מלאכת ההוצאה למלאכת ההעברה - לענין עקירה והנחה. לאור הנאמר לעיל - ההסבר פשוט. במלאכת ההעברה - עקירה והנחה הינם חלק ממעשה המלאכה, ועל כן חייבים רק כאשר ישנו מעשה עקירה, קרי: ניתוק החפץ מן הקרקע. במלאכת ההוצאה - החיוב הינו על התוצאה, שהחפץ מגיע לרשות השניה, לפיכך אין הקפדה על ניתוק החפץ מן הקרקע.

2. מקום העקירה וההנחה

הגמרא במסכת סוכה (מב, ב) מביאה את דברי רבה - שביטלו מדרבנן מצוות לולב, שופר ומגילה בשבת - "גזירה שמא יטלנו בידו וילך ויצל בקי ללמוד, ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים". שואלים הראשונים, מדוע אומרת הגמרא: "ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים", ולא: "ויוציאו מרשות לרשות".

מתרץ רש"י (מג, א, ד"ה ויעבירו):

הוא הדין דמצי למימר - ויוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. אלא שברוב מקומות ועניינים אמרינן - יש לחוש להעברת ארבע אמות ואין לחוש להוצאה. כגון, אם היה מונח בכרמלית או בקרפף או בגינה - דאין כאן איסור הוצאה דאורייתא, ויש כאן איסור העברה ברשות הרבים.

ניתן להבין מדברי רש"י שניתן לחייב על מלאכת העברת ד' אמות ברשות הרבים, אף על פי שהוא אינו עוקר ומניח ברשות הרבים. במאירי (מב, ב, ד"ה זהו ביאור) הבנה זו מפורשת:

וגדולי המפרשים תירצו בה: שעיקר הגזירה היא בהוצאה מרשות היחיד שלו והכנסה לרשות היחיד של בקי דרך רשות הרבים, וכיוון שאינו מניחה ברשות הרבים אין כאן לא חיוב הוצאה ולא חיוב הכנסה אלא חיוב העברה, ואף על פי שחיוב העברה צריך הנחה ועקירה - מאחר שעקר מרשות היחיד זו והניח לרשות היחיד זו, והעביר ארבע אמות בין זו לזו - חייב.

² בראשונים ישנם הסברים שונים, שאינם מעניינינו כעת, על מנת לתרץ את הסתירה. באופן כללי, דרכם היא בעירעור על הטענה כי מהגמרא בשבת מוכח שפטורים על גרירת חפץ.

³ עיין ברמב"ן (שבת ח, ב, ד"ה 'האי זירזא') שהביא בשם הראב"ד תירוץ בניסוח שונה במקצת.

לכאורה צריך עיון, כיצד ניתן להתחייב על העברת ד' אמות ברשות הרבים כשעוקר ומניח ברשות היחיד, וכי במלאכת ההוצאה ניתן להתחייב ללא עקירה מרשות אחת והנחה ברשות שנייה? אלא, על כרחך, מלאכת ההוצאה שונה ממלאכת ההעברה. בהוצאה - החיוב הינו על התוצאה, עקירה והנחה קובעים את התוצאה של החפץ, ועל כן חייבים הם להיות ברשויות החיוב. אולם בהעברה - החיוב הינו על מעשה ההעברה, ומעשה ההעברה נעשה ברשות החיוב, עקירה והנחה הינם דין ב"כדרך המלאכה"⁴ בלבד, ולפיכך יכולים הם להיות אף ברשויות של פטור.⁵

3. מקום ד' על ד'

הגמרא במסכת שבת (ד, א) כותבת שחיוב ההוצאה מרשות לרשות הינו רק כאשר עוקר ומניח על גבי מקום ד' על ד'. הרמב"ם (שבת יג, א) פוסק כי אף בהעברה מתחייבים רק בהנחה ועקירה על גבי מקום ד' על ד':

אין המוציא מרשות לרשות, או המעביר ברשות הרבים חוץ לארבע אמות חייב - עד שיעקור חפץ מעל גבי מקום שיש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר, ויניח על גבי מקום שיש בו ארבעה על ארבעה טפחים.

הב"ח⁶ עומד על סתירה הקיימת בדבריו של רש"י - בדין עמוד ט' ורבים מכתפים עליו. רש"י (ח, א, ד"ה 'מכתפי עליוהי') כותב:

וכיוון דצריך לרבים - רשות הרבים הוא, בין רחב בין קצר.

מפורש ברש"י, כי בעמוד ט' חייבים - אף על פי שאין בו מקום ד' על ד'. אולם, בניגוד לכך, כותב רש"י (צא, ב, ד"ה 'אי נימא'):

גון גבוהה ט' ורחב ארבעה ורבים מכתפין עליו - דחזיא לרבים לכתופי, כדאמר בפרק קמא.

משמע מדבריו אלה, כי אף בעמוד ט' צריך מקום ד' על ד' על מנת להתחייב.

⁴ המונח הוא על פי רש"י (שבת ג, א, ד"ה 'ידו לא ניח').

⁵ א. ברש"י ובמאירי מוזכר כי העקירה וההנחה הינם ברשות היחיד, אולם בסברא ניתן לומר - שהדין תקף אף בעקירה והנחה מכרמלית, ואולי אף ממקום פטור. אולם, דיון בשאלה זו - מצריך להיכנס לעובי הקורה בשאלה האם כרמלית ומקום פטור הינן רשויות של פטור, או שמדאורייתא אין הן מוגדרות כרשויות כלל, ואין כאן המקום להאריך.

ב. גדר מעשה המלאכה במלאכת ההעברה שונה בהסבר כאן מן הנאמר לעיל. עד כה נאמר כי במלאכת העברת ד' אמות ברשות הרבים - העקירה, ההעברה וההנחה הינם חלק ממעשה המלאכה. אולם כאן אנו אומרים, כי רק ההעברה הינה חלק ממעשה המלאכה, ואילו העקירה וההנחה הינם דין צדדי ב"כדרך המלאכה".

⁶ בהגהות על הש"ס (צא, ב, אות ב). כן אף בדברי ר' עקיבא איגר (ח, א), בהערותו השניה.

גדרי עקירה והנחה במלאכת העברת ד' אמות ברשות הרבים

בעל "בית אהרן"⁷ (מה) מתרץ, כי עמוד ט' אינו שונה מכל מקום אחר, וחיובו הינו רק בעקירה והנחה מעל גבי מקום ד' על ד'. בגמרא (ח, א) מדובר במלאכת העברה, כפי שמודגש ברש"י (ד"ה יזרק), ובמלאכת העברה אין צורך בעקירה ובהנחה על גבי מקום ד' על ד'.

החילוק בין מלאכת הוצאה למלאכת העברה במקום ד' על ד' - יכול להתבאר בשני אופנים :

א. במלאכת ההוצאה, העקירה וההנחה הינם חלק מהותי מן המלאכה, ולכן ישנו צורך בעקירה והנחה חשובים ממקום ד'. אולם, במלאכת העברה, העקירה וההנחה הינם רק דין ב"כדרך המלאכה", ולכן חייב אף שלא במקום ד'.

ב. במלאכת העברה, חייבים על מעשה המלאכה, ומעשה המלאכה הינו אף ללא עקירה והנחה על גבי מקום ד' על ד'. אולם, במלאכת ההוצאה, החיוב הינו על התוצאה - עקירה מרשות אחת והנחה ברשות שנייה. תוצאה זו מתקבלת רק כשעוקר ומניח במקום חשוב.

הסברו של ר' אהרן כהן הגיוני, ומבאר יפה את הסתירה בדברי רש"י. אולם, סותר הוא רש"י מפורש (ד, ב, ד"ה יזרק; ירבי מחייב; שדי נופו). העולה מדבריו בבירור - כי אף במלאכת ההעברה חייבים רק כשעוקר ומניח מעל גבי מקום ד' על ד'.

4. עמוד ט' ורבים מכתפין עליו

הראשונים חלוקים האם בעמוד ט' ישנו צורך במקום ד' על ד'. ברשב"א (ח, א, ד"ה יעמוד) מובא הראב"ד הסובר כי צריך מקום ד', הרמב"ם (יד, ח) והריטב"א (ד"ה הכי גרסינן עמוד) חולקים, ולדעתם חייבים בעמוד ט' אף כשאין בו מקום ד' על ד'.

שיטת הרמב"ם והריטב"א צריכה להתמודד עם שתי בעיות :

א. מדוע בעמוד ט' אין צורך בחיוב עקירה והנחה ממקום ד' על ד'?

ב. כיצד ישנה רשות הרבים שאין בה מקום ד' על ד', הרי רשות הרבים צריכה טז אמה?

את הבעיה הראשונה מתרץ הרשב"א (שם) :

דכיוון דמשום דמכתפי ביה - משויא לה רשות הרבים, ודרך המכתפין לכתף אף על פי שאין בה ארבעה, לפי שאין מניחים שם משאם אלא נסמכין בו - הרי הוא מקום חשוב וראוי לתשמישו, והרי זה כידו של אדם החשובה לו כארבעה על ארבעה - לפי שדרכם של בני אדם להעמיד כליהם בידיהם.

הרשב"א מסביר שכיוון שרבים מכתפים עליו הרי הוא מקום חשוב, כאילו יש בו מקום ד' על ד'.

⁷ ר' אהרן כהן זצ"ל, מראשי ישיבת חברון.

על הבעיה השנייה אומר הריטב"א (שם) :

דכיוון דרבים מכתפים עליו - חשוב רשות הרבים, לא נפקא לן מינה מידי בין שיהא רחב ארבעה טפחים או פחות מארבעה.

נראה להסביר, כי לשיטת הריטב"א - שונים גדרי רשות הרבים במהותם מגדרי רשות היחיד. הגדרת רשות היחיד הינה הגדרה פורמאלית - מקום ד' על ד' עם מחיצה בגובה עשרה טפחים, ואילו הגדרת רשות הרבים אינה הגדרה פורמאלית, אלא הגדרה מעשית-שימושית בלבד. רשות הרבים הינה כל מקום המשמש רבים, ללא התייחסות לשטחו.⁸

אולי ניתן לקבל את דברי הריטב"א לחצאין, ולומר כי ישנם שני גדרים של רשות הרבים. מקום שיש בו ד' על ד' - משמש רשות הרבים אף מבחינה פורמאלית. אולם, מקום שאין בו ד' על ד' - משמש רשות הרבים מבחינה מעשית-שימושית בלבד. רשות הרבים שיש בה מקום ד' על ד' - משמשת רשות הרבים בחפצא. רשות הרבים שאין בה מקום ד' על ד' - אינה רשות הרבים בחפצא, אולם יש לה את דיני רשות הרבים.

הנפקא מינה בין רשות הרבים בחפצא, למקום שיש לו את דיני רשות הרבים, ואינו רשות הרבים בחפצא - הינו לגבי מלאכת ההוצאה. חיוב מלאכת ההעברה הינו בין במקום המוגדר כרשות הרבים בחפצא, ובין במקום שיש לו את דיני רשות הרבים. אולם, חיוב מלאכת ההוצאה הינו רק כאשר מוציא לרשות הרבים בחפצא.

ההסבר לחילוק הוא שהגדרת רשות הרבים בהוצאה - שונה מהגדרת רשות הרבים בהעברה. בהוצאה, שהחיוב הינו על התוצאה - שנמצא החפץ ברשות שונה - החיוב הינו רק כאשר הרשות שונה בחפצא. אולם בהעברה, שהחיוב הינו על המעשה - מתחייב האדם בכל מקום שלו דין רשות הרבים, כיוון שנעשה מעשה של העברת ד' אמות ברשות הרבים.

על פי הסבר זה ניתן לתרץ את קושיית הב"ח על רש"י. הב"ח מקשה שסותר רש"י את עצמו: מחד (ח, א), סובר הוא שמכתף בעמוד ט' חייב בין קצר ובין רחב. אולם, מאידך, סובר רש"י (צא, ב), שחיוב עמוד ט' הינו רק בעמוד רחב ד' על ד'.

על פי דברינו, מיושבת הסתירה ברש"י. עמוד ט' הוא ההיכי תמצוי היחידי לחילוק בין רשות הרבים בחפצא, למקום שבו דין רשות הרבים, ואינו רשות הרבים בחפצא.⁹ לפיכך, בדין ההוצאה מחייב רש"י שיהיה בעמוד מקום ד' על ד' כדי להתחייב (על מנת שהעמוד יהיה רשות הרבים מבחינה פורמאלית). אולם, בדין העברת ד' אמות ברשות הרבים, מחייב רש"י אף כשאין מקום ד' על ד' (מדן רשות הרבים מבחינה מעשית-שימושית).

⁸ הצורך של טז אמה אינו פורמאלי, אלא כדי שיאפשר שימוש רבים, אולם בעמוד הנמצא בתוך רשות הרבים אין צורך במידות פורמאליות.

⁹ עמוד ט' הוא ייחודי, כיוון שאין בו צורך של טז אמה. אולם, כל מקום אחר צריך טז אמה - כדי להגדירו כרשות הרבים, וממילא משמש הוא רשות הרבים הן מבחינה פורמאלית והן מבחינה מעשית-שימושית.